

Nader onderzoek Jan de Doperkerk

Nader onderzoek naar de aanwezigheid van
gierzwaluw en vleermuizen

projectnummer 0464971.100
definitief revisie 00
30 augustus 2021

Nader onderzoek Jan de Doperkerk

Nader onderzoek naar de aanwezigheid van gierzwaluw en vleermuizen

projectnummer 0464971.100

definitief revisie 00
30 augustus 2021

Auteurs

[Redacted]

[Redacted]

Gemeente Halderberge
Parklaan 15
4731 GJ OUDENBOSCH

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

datum vrijgave
01-09-2021

beschrijving revisie 00
definitief

gecontroleerd

[Redacted signature]

vrijgave

[Redacted]

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Huidige situatie	1
2	Wettelijk kader	3
2.1	Algemeen	3
2.2	Wnb - soortbescherming	3
2.2.1	Soorten van de Vogelrichtlijn	3
2.2.2	Soorten van de Habitatrichtlijn	3
2.2.3	Ontheffingsplicht	4
2.2.4	Zorgplicht	4
3	Methoden	5
3.1	Vogels	5
3.2	Zoogdieren	6
3.3	Uitvoering veldonderzoek	7
4	Resultaten	9
4.1	Gierzwaluw	9
4.2	Vleermuizen	9
4.2.1	Gewone dwergvleermuis	9
4.2.2	Laatvlieger	11
4.2.3	Gewone grootoorvleermuis	12
4.2.4	Ruige dwergvleermuis	15
5	Effectbeoordeling	16
5.1	Toetsing Wet natuurbescherming	16
5.1.1	Gierzwaluw	16
5.1.2	Vleermuizen	16
5.1.2.1	Gewone dwergvleermuis	16
5.1.2.2	Gewone grootoorvleermuis	17
5.1.2.3	Laatvlieger	19
6	Conclusies en aanbevelingen	20
7	Bronnen	21

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Halderberge is voornemens de St. Jan de Doperkerk aan de St. Jansstraat te Hoeven te her-ontwikkelen tot een dorpshuis. Hierbij zal onder andere een deel worden aangebouwd en van binnen zal de kerk worden aangepast. Een bestemmingsplanwijziging is niet aan de orde.

Op basis van de resultaten van de Natuurtoets (Antea Group, 2020) is er opdracht gegeven voor het uitvoeren van een nader onderzoek naar de aanwezigheid van de gierzwaluw en vleermuizen in het plangebied.

1.2 Huidige situatie

Het plangebied betreft de Sint Jan de Doperkerk in de kern van het dorp Hoeven in de gemeente Halderberge. De kerk ligt aan de Sint Janstraat. De kerk ligt samen met de pastorie op een door groen omgeven perceel. De pastorie en het groen vallen buiten het onderzoeksgebied. Voor de kerk is het terrein grotendeels verhard. In Figuur 1.1 is een weergave van het plangebied weergegeven.

Figuur 1.1. Figuur boven: in rood kader een beoogde uitbouw van de kerk aan de westzijde. Figuur onder: Begrenzing van het plangebied (rode vlak) (Qgis, 2021).

2 Wettelijk kader

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden. In de voorliggende toetsing wordt ingegaan op de bescherming van soorten verankerd in de Wet natuurbescherming. Hier zal in Hoofdstuk 5 aan getoetst worden.

2.2 Wnb - soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief Bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving. Bij voorliggende toetsing wordt tevens beoordeeld of soorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in het plangebied. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5). Onderstaand worden de verbodsbepalingen uit de Wnb per categorie uiteengezet.

2.2.1 Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

2.2.2 Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. Dieren behorend bij artikel 3.5 mogen niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding.

Artikel 3.5 Wet natuurbescherming Europees beschermde soorten

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, Bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2.2.3 Ontheffingsplicht

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, en deze niet volledig gemitigeerd kunnen worden of wanneer een toetsing gewenst is - dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaats vindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie (1-3). Zie Bijlage 1 van de bijgevoegde Natuurtoets voor een uitgebreide toelichting.

2.2.4 Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in [artikel 1.11](#) de zorgplicht opgenomen. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

3 Methoden

De methodes van de verschillende onderzoeken zijn uiteengezet per soortgroep. Dit is onder te verdelen in de soortgroepen: **vogels en zoogdieren**.

3.1 Vogels

Gierzwaluw

Voor de gierzwaluw is het Soortinventarisatieprotocol van het Netwerk Groene Bureaus gevolgd (Netwerk Groene Bureaus, 2017). Hierbij worden gierende en in- en uitvliegende dieren geregistreerd. De periode waarin dit moet gebeuren is tussen 1 juni en 15 juli, waarbij er drie veldbezoeken moeten worden uitgevoerd. Eén van deze bezoeken moet tussen 20 juni en 8 juli zijn, wanneer de meeste gierzwaluwjongen zijn. De periode tussen de bezoeken dient tien dagen te zijn, de weersomstandigheden droog en het onderzoek dient twee uur voor zonsondergang tot zonsondergang te duren. Tabel 3.1 toont de onderzoeksdata.

Tabel 3.1. Overzicht veldbezoeken m.b.t. het nader onderzoek naar de gierzwaluw.

Datum	Soort	Tijd	Gemiddelde temperatuur	Wind	Neerslag	Type onderzoek
04-06-2021	Gierzwaluw	20:00 – 22:00	18°C	Ca 1	-	Controleren gierende zwaluwen en invliegers
24-06-2021	Gierzwaluw	20:00 – 22:00	17°C	Windstil	-	Controleren gierende zwaluwen en invliegers
11-07-2021	Gierzwaluw	20:00-22:00	19°C	Windstil	Droog tot zeer lichte neerslag tussen 21:30 – 21:45	Controleren gierende zwaluwen en invliegers

3.2 Zoogdieren

Het onderzoeksgebied bevindt zich in een omgeving waar volgens de meest recente verspreidingsgegevens van de NDFF de in Tabel 3.2 genoemde vleermuissoorten waargenomen kunnen worden. In deze tabel is tevens een schematische weergave van het landschapsgebruik door vleermuizen gegeven. Per soort staat weergegeven hoe ze het landschap gebruiken, waar verblijfplaatsen aangetroffen kunnen worden en de status van voorkomen in Nederland. Daarnaast is met een rood kruis aangegeven welke potenties het onderzoeksgebied (en de nabije omgeving) voor de desbetreffende soort heeft.

Tabel 3.2. Schematische weergave van het landschapsgebruik door vleermuizen.

Soort	Voerageergebied	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Licht jachtgebied	Licht vliegrouwe	Verblijfplaats in bomen	Verblijfplaats in gebouwen	Status*
Gewone dwergvleermuis	-	X	X	X	X					A
Ruige dwergvleermuis	-	-	-	X	X					VA
Rosse vleermuis	-	X	X	X	X					VA
Laatvlieger	-	X	X	?	X					A
Gewone grootoorvleermuis	-	X	X	X	X					VA
Baardvleermuis	-	X	-	-	X					A
Meervleermuis	-	X	X	-	-					Z

*A = algemeen, VA = vrij algemeen, Z = zeldzaam, ZZ = zeer zeldzaam.

In het tekstkader op de volgende pagina is uitleg gegeven van vleermuisbegrippen die (deels) in bovenstaande tabel staan en die relevant zijn voor dit nader onderzoek.

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

Vleermuizen gebruiken gedurende het jaar meerdere typen voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen. Dit zijn zomerverblijfplaatsen, winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen.

Foerageergebied

Gebied waarbinnen een soort foerageert. Een foerageergebied is van essentieel belang voor het functioneren van de verblijfplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om de eventuele aantasting ervan op te vangen.

Vliegroutes

Vaste route vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied, waarvan minimaal 5% van de in de verblijfplaats aanwezige individuen gebruik maakt. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken dan wel dat er wel een alternatieve vliegroute is, maar het gebruik hiervan kost vergeleken met de originele vliegroute teveel energie (te ver omvliegen of te onbeschermt).

Paarterritoria

Territorium waarbinnen een mannelijke vleermuis baltst en deze verdedigt tegen andere mannetjes. Binnen een paarterritorium ligt de paarverblijfplaats.

Baltsroep

Sociaal geluid (roep) dat mannelijke vleermuizen gedurende de paartijd produceren met de functie om vrouwtjes te lokken en andere mannetjes af te weren. De baltsroep kan bestaan uit een werfroep en contactroep.

Baltslocatie

Een locatie waar de functie baltsen is en geen paarterritoria of paarverblijfplaatsen worden waargenomen.

Onderzoeksmateriaal

Voor het waarnemen van de vleermuizen zijn de batdetectoren Pettersson Ultra Sound M500-384 en Pettersson D240x (2x) gebruikt. Ook zijn er een warmtebeeldcamera van Helion, Echo Meter Touch Pro, Anabat Swift S en een Elekon Batlogger M gebruikt. Met de combinatie van dit onderzoeksmateriaal konden alle ultrasone geluiden worden waargenomen en opgenomen, evenals in het donker zien waar vleermuizen hun verblijfplaats hadden of openingen waaruit zij vlogen. Ook is de Anabat Swift S gebruikt om opnames te maken van verblijvende vleermuizen op de zolder van de Jan de Doperkerk. De ultrasone geluiden zijn geanalyseerd met behulp van de programma's Batsound 4.4 en Bat Explorer.

3.3 Uitvoering veldonderzoek

Er zijn in totaal vijf veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoeken hebben plaats gevonden vanaf augustus 2020 tot en met juli 2021. In Tabel 3.3 zijn de dagen, tijden en andere gegevens van de veldbezoeken weergegeven.

Tabel 3.3. De data waarop de veldbezoeken naar vleermuizen zijn uitgevoerd.

Datum	Aantal onderzoekers	Soort	Tijd	Gemiddelde temperatuur	Wind	Neerslag	Type onderzoek
19-08-2020	2 (JK, JP)	Vleermuizen	10:00 – 12:00	21°C	Windstil	Geen	Zolderbezoek Jan de Doperkerk
25-08-2020	2 (JK, JP)	Vleermuizen	22:00 – 02:00	14°C	Windkracht 3-4	Geen	Winter-verblijfplaats, paarverblijfplaats, vliegroute, foerageergebied
08-09-2020	2 (JK, JP)	Vleermuizen	22:00 – 02:00	19°C	Windstil	Geen	Winter-verblijfplaats, paarverblijfplaats, vliegroute, foerageergebied
13-11-2020	2 (JK, JP)	Vleermuizen	11:00 – 12:00	10°C	N.v.t.	Geen	Zolderbezoek Jan de Doperkerk en plaatsen Anabat Swift.
27-11-2020	2 (JK, JP)	Vleermuizen	11:00 – 12:00	6°C	N.v.t.	Geen	Zolderbezoek Jan de Doperkerk en ophalen Anabat Swift.
20-05-2021	3 (JK, JP, SE)	Vleermuizen	21:30 – 00:00	14°C	Windstil	Geen	Kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats, vliegroute, foerageergebied
03-06-2021	4 (JK, JP, SE, RV)	Vleermuizen	03:00 – 5:30	18°C	Windstil	Geen	Kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats, vliegroute, foerageergebied
24-06-2021	2 (JP, SE)	Vleermuizen	21:30 – 00:15	16°C	Windstil	Geen	Kraamverblijfplaats, zomerverblijfplaats, vliegroute, foerageergebied

4 Resultaten

4.1 Gierzwaluw

Op 4 juni, 24 juni en 11 juli zijn veldbezoeken voor de gierzwaluw uitgevoerd. Er is een populatie aanwezig in de omgeving van het plangebied, ten zuiden van het plangebied op circa 300 meter afstand. Hier zijn tientallen gierzwaluwen waargenomen, inclusief gierende gierzwaluwen. Er zijn echter geen waarnemingen gedaan van invliegende gierzwaluwen binnen het plangebied, enkel hoog overvliegend. De gierzwaluwen vertoonden geen binding met de Jan de Doperkerk. Nestlocaties van de gierzwaluw zijn daarmee uitgesloten.

4.2 Vleermuizen

In het plangebied zijn essentiële functies aangetroffen van de gewone dwergvleermuis, de laatvlieger en de gewone grootoorvleermuis. De ruige dwergvleermuis heeft tevens essentiële functies in de directe omgeving van het plangebied. Hieronder worden de functies per soort uiteengezet.

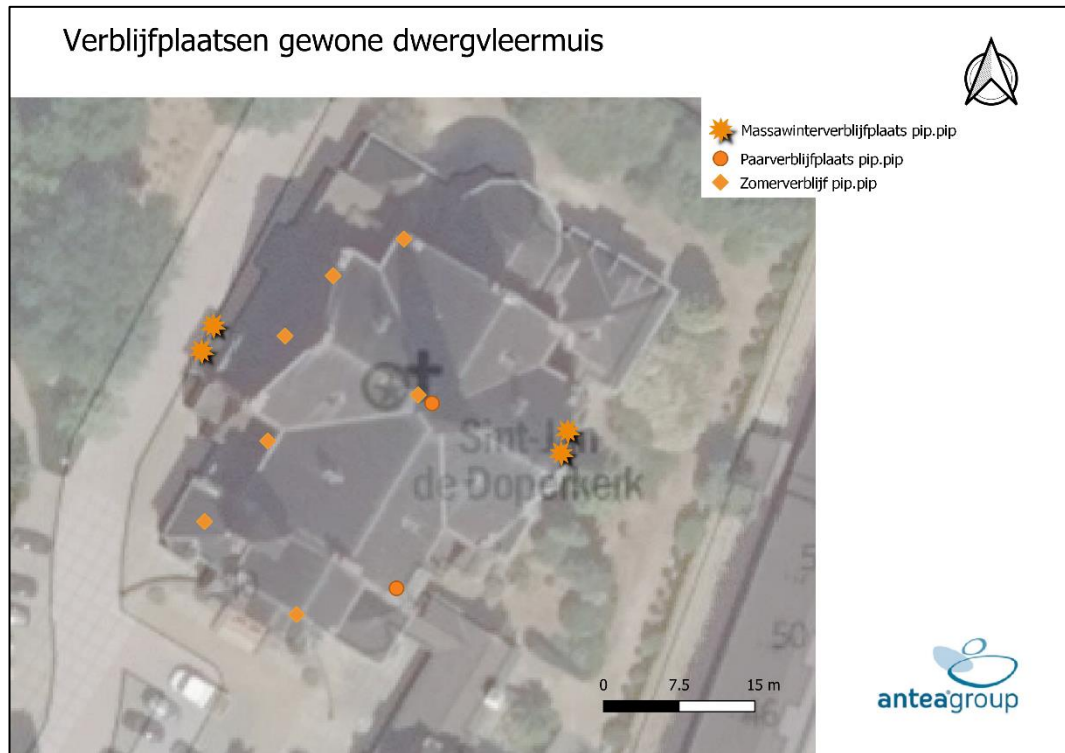
4.2.1 Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is de meest voorkomende vleermuissoort binnen het plangebied. De soort heeft de volgende verblijfplaatsen in het plangebied:

- 7 x zomerverblijfplaats (inclusief de zolder);
- 2 x paarverblijfplaats (inclusief de zolder);
- 2 x massawinterverblijfplaats (bij elk twee invliegopeningen naar dezelfde ruimte).

In de zomerperiode zijn veel dwergvleermuizen waargenomen welke de potentiële verblijfplaatsen bezoeken en verkennen. Dit typische aantikgedrag is voldoende aanduiding om te spreken van een verblijfplaats. Terugkeergedrag van vleermuizen naar een specifieke verblijfplaats of grote groepen zwermende dieren zijn niet aangetroffen, waardoor geen sprake is van een kraamverblijfplaats. Echter, door het gedrag van de gewone dwergvleermuis is het mogelijk dat het gebouw in andere jaren wel als kraamverblijfplaats is gebruikt. In 2021 is geen typisch gedrag waargenomen wat duidt op een functie als kraamverblijfplaats, waardoor hier in voorliggend document niet vanuit wordt gegaan.

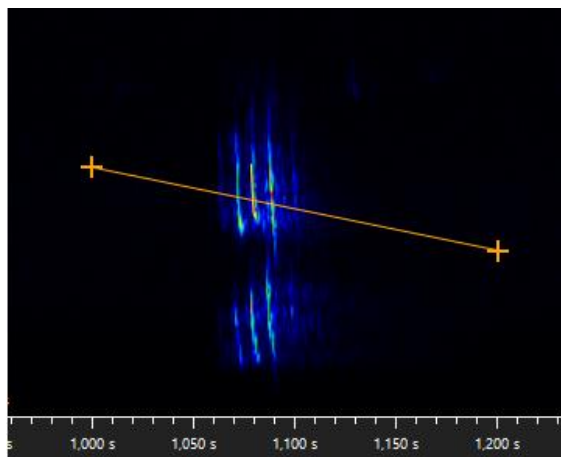
Voor een overzicht van de gevonden verblijfplaatsen op kaart, zie Figuur 4.1.

Figuur 4.1. Overzicht verblijfplaatsen gewone dwergvleermuis.

Paarverblijfplaats

Naast de paarverblijfplaats welke in het detectoronderzoek naar voren is gekomen, is tevens geconstateerd, met behulp van de Anabat Swift, dat de gewone dwergvleermuis baltst op de zolder van de Jan de Doperkerk, zie Figuur 4.2.

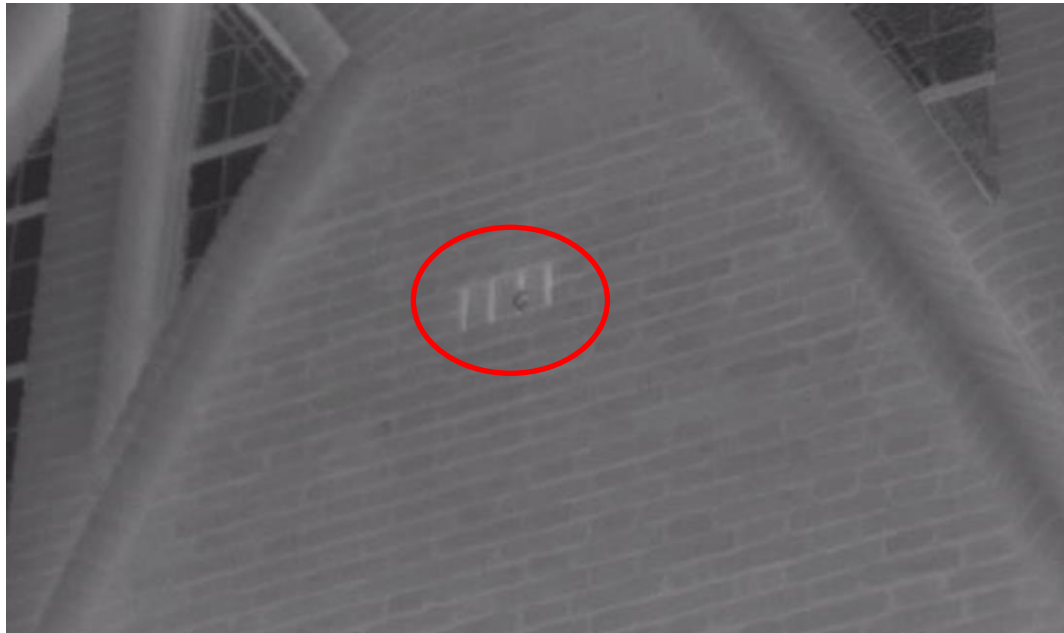

Figuur 4.2. Baltsroep van de gewone dwergvleermuis op de zolder van de Jan de Doperkerk.

De zolder van de Jan de Doperkerk wordt niet veel gebruikt door de gewone dwergvleermuis. Met name bij een daling van de temperaturen kwamen sporadisch gewone dwergvleermuizen voor op de zolder. Het betrof echter enkele waarnemingen en voornamelijk de baltsroep van één individu.

Massawinterverblijfplaats

De zolder wordt door bovengenoemde waarnemingen en afwezigheid van grote aantallen gewone dwergvleermuizen op de zolder niet aangewezen als massawinterverblijfplaats. Winterzwermen is geconstateerd bij de stootvoegen van de kerk, zie ook Figuur 4.3.

Figuur 4.3. Een gewone dwergvleermuis tikt de stootvoeg aan gedurende het zwermen in de nazomer.

4.2.2 Laatvlieger

De laatvlieger is veelal afwezig geweest tijdens het onderzoek in de nazomer / najaarsperiode. Sporadisch werd de laatvlieger overvliegend waargenomen, maar van binding met het gebouw was geen sprake. In de zomerperiode (15 mei – 15 juli) is veelal één individu van de laatvlieger waargenomen en tevens gevolgd naar een verblijfplaats in de kerk. Figuur 4.4 toont de locatie van het zomerverblijf.

Verblijfplaats laatvlieger

Figuur 4.4. Aangetroffen zomerverblijfplaats van de laatvlieger.

4.2.3 Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis is een bekende verschijning bij kerkgebouwen. In het onderzoek is deze soort regelmatig waargenomen. De soort verblijft op de zolder van de kerk gedurende de winter en verplaatst zich regelmatig tussen verblijfplaatsen in de kerk gedurende de zomer. De gewone grootoorvleermuizen zijn in het najaar aanwezig geweest op de zolder en in de zomerperiode aan de noordzijde van het plangebied, waarbij meerdere openingen (in de verlenging van de gevonden verblijfplaats) langs de dakrand werden aangetikt (op circa 2,5 meter hoogte). De grootoorvleermuizen vertoonden geen terugkeergedrag, maar doordat de groep invliegende dieren uit 7 dieren bestond op de noordelijke locatie bij het bezoek van 3 juni, wordt uitgegaan van een kleine kraamgroep. De locatie is moeilijk te zien, doordat hier een grote struik voor staat en tevens door het fluistergedrag van de soort kan het terugkeergedrag gemakkelijk gemist worden. De gewone grootoorvleermuis is een zogeheten 'Fission-fusion' soort, wat betekent dat de soort zeer regelmatig van verblijfplaats wisselt. Gedurende het onderzoek zijn twee verblijfplaatsen (naast de zolder) geconstateerd, maar dit betreft dezelfde groep grootoorvleermuizen. Op basis van het onderzoek met de Anabat Swift en de detectoronderzoeken wordt uitgegaan van een kleine groep van circa 10-15 gewone grootoorvleermuizen.

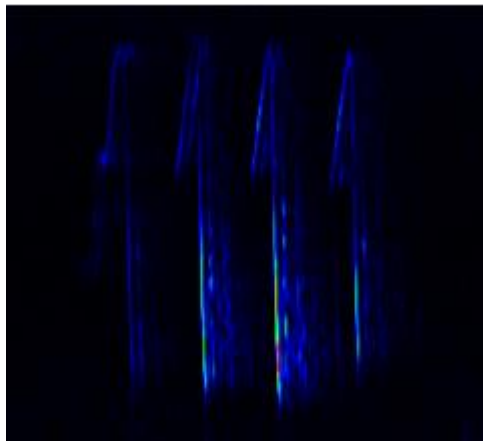
De aangetroffen hoeveelheid keutels op de zolder tijdens de zolderbezoeken toont echter aan dat in het (recente) verleden mogelijk een grotere groep dieren heeft geleefd in de Jan de Doperkerk. Op basis van het aantal keutels kan worden uitgegaan van een omvangrijke (kraam)groep van ca 40-50 dieren. Echter, de keutels waren oud (veelal lichtbruin tot grijs van

kleur) en er waren zeer weinig verse (donkere tot zwarte) keutels te vinden op de zolder. Dit betekent dat de dieren in 2020 en 2021 in kleinere aantallen aanwezig zijn geweest dan voorgaande jaren.

Als gevolg van onderhoudswerkzaamheden aan de zolder zijn mogelijk bekende ingangen naar de zolder afgesloten geraakt, waardoor minder vleermuizen aanwezig zijn op de zolder. De vleermuizen kunnen de zolder echter nog steeds bereiken. Figuur 4.5 en 4.6 tonen sociale roepen van de gewone grootoorvleermuis op de zolder van de Jan de Doperkerk.

Figuur 4.5. sociale roep gewone grootoorvleermuis.

Figuur 4.6. 'D1 social call'. Sociale roep van de gewone grootoorvleermuis wat kan duiden op adverteren of wat betrekking heeft tot voedsel / foerageren.

Over sociale roepen is nog weinig bekend, maar de sociale interactie duidt op de aanwezigheid van meerdere vleermuizen op de zolder, gedurende de winter. De zolder wordt daardoor aangeduid als een winterverblijfplaats. Figuur 4.7 toont de aangetroffen verblijfplaatsen op kaart.

Verblijfplaatsen gewone grootoorvleermuis

Figuur 4.7. Aangetroffen verblijfplaatsen gewone grootoorvleermuis.

4.2.4 Ruige dwergvleermuis

Verblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis zijn niet aangetroffen in het plangebied, maar wel aangrenzend in het gebouw van de pastorie. De aangetroffen verblijfplaatsen worden als noemenswaardig geacht en daardoor weergegeven. Figuur 4.8 toont de aangetroffen paarverblijfplaatsen op kaart.

Figuur 4.8. Aangetroffen verblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis buiten het plangebied.

5 Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de in hoofdstuk 4 uiteengezette bevindingen getoetst aan de Wet natuurbescherming en wordt aangegeven of er een noodzaak is om een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aan te vragen.

5.1 Toetsing Wet natuurbescherming

5.1.1 Gierzwaluw

De gierzwaluw heeft geen nesten in het plangebied. Negatieve effecten op de gierzwaluw als gevolg van de uitvoering van de werkzaamheden zijn daarmee uitgesloten.

5.1.2 Vleermuizen

In het plangebied zijn vier soorten vleermuizen waargenomen: de gewone dwergvleermuis, de laatvlieger, de gewone grootoorvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Enkel voor de gewone dwergvleermuis, de gewone grootoorvleermuis en de laatvlieger zijn essentiële functies aanwezig binnen het plangebied.

De daadwerkelijk indeling van het kerkgebouw, alsook de daadwerkelijke werkzaamheden aan het gebouw, zijn momenteel onduidelijk. Derhalve wordt enkel toegelicht wat de nodige vervolgstappen zijn bij het beschadigen of vernietigen van verblijfplaatsen of het isoleren van de zolder.

5.1.2.1 Gewone dwergvleermuis

Als gevolg van de werkzaamheden gaan verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis mogelijk verloren. Wel kan de kerk in gebruik blijven voor de vleermuizen, maar mogelijk met een nieuwe indeling. De eerste stap is altijd het verkennen of bestaande verblijfplaatsen behouden kunnen blijven. Voor de gewone dwergvleermuis zijn de belangrijkste en moeilijkst te compenseren verblijfplaatsen, de massawinterverblijfplaatsen. Indien verblijfplaatsen opzettelijk worden verstoord of beschadigd raken, dan is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Mitigatie

Indien verblijfplaatsen verloren gaan zal een tijdelijke situatie moeten worden gecreëerd om de vleermuizen een uitwijkmogelijkheid te bieden gedurende de werkzaamheden. Een veel gebruikte methode hiervoor is het aanbieden van vleermuiskasten. Per verloren verblijfplaats dienen vier alternatieven te worden aangeboden.

Zomer- en paarverblijfplaatsen kunnen eenvoudig worden gecompenseerd met enkel gelaagde vleermuiskasten zoals de Schwegler 1FF of de VK WS 01 vleermuiskast. Deze worden met factor vier opgehangen en het aantal benodigde kasten is dus afhankelijk van het aantal verloren gaande verblijfplaatsen. De kasten moeten in de regel binnen de 200 meter van de huidige verblijfplaats worden gehangen aan bebouwing, op tenminste 3 meter hoogte en met een variatie in microklimaten.

Voor massawinterverblijfplaatsen bestaat geen mitigatie of dit is nog onvoldoende aantoonbaar gemaakt. In voorliggend onderzoek is het typische winterzwermen aan twee kanten van de kerk waargenomen, dit biedt een uitkomst wat betreft de mitigatie. Zo lang één zijde van de kerk toegankelijk blijft voor de vleermuizen dan kunnen de werkzaamheden worden uitgevoerd. De voorwaarde hierbij is dat het werk gefaseerd moet worden uitgevoerd en niet aan beide kanten op hetzelfde moment gewerkt kan worden. Doordat massawinterverblijfplaatsen niet te mitigeren en zeer moeilijk te compenseren zijn, is er geen andere oplossing te bedenken op basis van de huidige kennis.

Compensatie

In voorliggend plangebied is de beste compensatie het beschikbaar houden van de kerk voor de vleermuizen. Indien na de werkzaamheden de stootvoegen en dak betimmeringen nog altijd een verblijfplaats bieden aan de vleermuizen, dan hoeven geen aanvullende maatregelen te worden getroffen. De mitigatie zorgt tijdelijk voor alternatieve verblijfplaatsen en na de werkzaamheden kan de kerk weer in gebruik worden genomen. Dit is wat betreft de massawinterverblijfplaatsen ook de meest passende oplossing, aangezien voor deze verblijfplaatsen geen aantoonbaar effectieve compensatie bekend is. De kerk wordt niet gesloopt en kan daardoor beschikbaar blijven voor de vleermuizen. Aanvullende compensatie is dan niet aan de orde.

5.1.2.2 Gewone grootoorvleermuis

Als gevolg van de werkzaamheden gaan verblijfplaatsen van de gewone grootoorvleermuis mogelijk verloren. Wel kan de kerk in gebruik blijven voor de vleermuizen, maar mogelijk met aanpassingen of een nieuwe indeling. De eerste stap is altijd het verkennen of bestaande verblijfplaatsen behouden kunnen blijven. Voor de gewone grootoorvleermuis is de toegankelijkheid van de zolder het belangrijkste. Indien verblijfplaatsen opzettelijk worden verstoord of beschadigd raken, dan is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Mitigatie

Indien verblijfplaatsen verloren gaan zal een tijdelijke situatie moeten worden gecreëerd om de vleermuizen een uitwijkmogelijkheid te bieden gedurende de werkzaamheden. Een veel gebruikte methode hiervoor is het aanbieden van vleermuiskasten. Per verloren verblijfplaats dienen vier alternatieven te worden aangeboden. De gewone grootoorvleermuis accepteert vleermuiskasten goed en deze kunnen aan zowel bomen als gebouwen worden opgehangen.

Zomer- en paarverblijfplaatsen kunnen eenvoudig worden gecompenseerd met enkel gelaagde vleermuiskasten zoals de Schwegler 1FF of de VK WS 01 vleermuiskast (zie Figuur 5.1). Deze worden met factor vier opgehangen en het aantal benodigde kasten is dus afhankelijk van het aantal verloren gaande verblijfplaatsen. De vervangende verblijfplaatsen worden bij voorkeur zo dicht mogelijk, maar altijd binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst en altijd binnen het leefgebied van de groep, op tenminste 3 meter hoogte en met een variatie in microklimaten.

Figuur 5.1. Foto links: Schwegler 1FF vleermuiskasten. Foto rechts: VK WS 01 vleermuiskast.

Voor de zolder ligt een uitdaging indien hier werkzaamheden worden uitgevoerd. De mogelijkheid bestaat dat het gebouw geïsoleerd moet worden met betrekking tot duurzaamheid. Het advies is om hiervoor een vloerisolatie toe te passen, waarbij de zolder toegankelijk kan blijven voor de vleermuizen en de ruimtes beneden de zolder geen warmteverlies hebben als gevolg van de zolder. Daarbij dienen de toegangsluiken weer vrij te worden gemaakt, zodat vleermuizen de zolder in gebruik kunnen nemen. Tijdens de isolatie zal dit gefaseerd moeten worden uitgevoerd. Door het plaatsen van schachten kunnen ruimtes binnen de zolder worden afgesloten en zodoende dat de vleermuizen niet in dezelfde ruimte aanwezig zijn als de werkzaamheden. De kerk kan bijvoorbeeld in twee fases worden geïsoleerd, waarbij in fase 1, deel 1 wordt geïsoleerd en in deel 2 wordt de rust behouden voor de vleermuizen. Na realisatie van deel 1 kan dit deel weer worden vrij gegeven en worden de vleermuizen verplaatst naar deel 1. Nadat duidelijk is dat de vleermuizen niet langer in deel 2 aanwezig zijn, kan hier worden geïsoleerd. Zodoende dat altijd een deel van de zolder beschikbaar blijft voor de vleermuizen.

Compensatie

In voorliggend plangebied is de beste compensatie het beschikbaar houden van de kerk voor de vleermuizen. Indien na de werkzaamheden de stootvoegen en dak betimmeringen nog altijd een verblijfplaats bieden aan de vleermuizen, dan hoeven geen aanvullende maatregelen te worden getroffen. De mitigatie zorgt tijdelijk voor alternatieve verblijfplaatsen en na de werkzaamheden kan de kerk weer in gebruik worden genomen. De kerk wordt niet gesloopt en kan daar door beschikbaar blijven voor de vleermuizen. Aanvullende compensatie is dan niet aan de orde. De belangrijkste voorwaarde hierbij is dat de zolder van de kerk weer toegankelijk wordt gemaakt voor de gewone grootoorvleermuis. De zolder van een dergelijk kerkgebouw is mogelijk van essentieel belang voor het behouden van de lokale populatie gewone grootoorvleermuizen en daarmee van aanzienlijk belang voor de landelijke (en regionale) trend van de soort.

5.1.2.3 Laatvlieger

Als gevolg van de werkzaamheden gaat de verblijfplaats van de laatvlieger mogelijk verloren. Wel kan de kerk in gebruik blijven voor de vleermuizen, maar mogelijk met een nieuwe indeling. De eerste stap is altijd het verkennen of bestaande verblijfplaatsen behouden kunnen blijven. Verblijfplaatsen van laatvliegers zijn moeilijk tot niet te compenseren, waardoor het behouden van de verblijfplaats wordt aangeraden. Indien verblijfplaatsen opzettelijk worden verstoord of beschadigd raken, dan is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Mitigatie

Indien verblijfplaatsen verloren gaan zal een tijdelijke situatie moeten worden gecreëerd om de vleermuizen een uitwijkmogelijkheid te bieden gedurende de werkzaamheden. Een veel gebruikte methode hiervoor is het aanbieden van vleermuiskasten. Per verloren verblijfplaats dienen vier alternatieven te worden aangeboden. De laatvlieger accepteert over het algemeen geen vleermuiskasten, waardoor de mitigerende maatregelen altijd maatwerk zijn.

Wat betreft de mitigerende maatregelen wordt geadviseerd om altijd een deel van de kerk beschikbaar te houden voor de vleermuizen. Dit kan eenvoudig worden bereikt door de werkzaamheden gefaseerd uit te voeren en nooit alle ruimtes in het gebouw op hetzelfde moment af te sluiten (ongeschikt te maken).

Compensatie

In voorliggend plangebied is de beste compensatie het beschikbaar houden van de kerk voor de vleermuizen. Indien na de werkzaamheden de stootvoegen en dak betimmeringen nog altijd een verblijfplaats bieden aan de vleermuizen, dan hoeven geen aanvullende maatregelen te worden getroffen. De kerk wordt niet gesloopt en kan daardoor beschikbaar blijven voor de vleermuizen. Aanvullende compensatie is dan niet aan de orde.

6 Conclusies en aanbevelingen

De gemeente Halderberge is voornemens de St. Jan de Doperkerk aan de St. Jansstraat te Hoeven te her-ontwikkelen tot een dorpshuis. Na aanleiding van de Natuurtoets uitgevoerd door Antea Group (Antea Group, 2021) is er nader onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke aanwezigheid van de gierwaluw en vleermuizen. De veldbezoeken zijn vanaf augustus 2020 tot en met juli 2021 uitgevoerd.

Gierwaluw

De gierwaluw is waargenomen in de omgeving van het plangebied en heeft ook nesten in de omgeving van het plangebied. De afstand tot het plangebied bedraagt circa 300 meter. Verstoring is uitgesloten. Er zijn echter geen nesten van de gierwaluw aanwezig in het plangebied. Het voornemen heeft geen effect op de gierwaluw.

Vleermuizen

Er zijn verschillende verblijfplaatsen aangetroffen voor drie vleermuissoorten. De meest voorkomende soort in het gebied is de gewone dwergvleermuis. De gewone dwergvleermuis gebruikt het gebied als zomerverblijfplaats, paarverblijfplaats en massawinterverblijfplaats. De gewone grootoorvleermuis is een bekende bewoner van kerkgebouwen en in de St. Jan de Doperkerk is een groep van 7 invliegers aangetroffen. Vermoedelijk leeft een groep van circa 10-15 dieren in de kerk, waarbij de zolder een belangrijke rol heeft gespeeld voor deze soort in het verleden. Van de laatvlieger is slechts één verblijfplaats aangetroffen en de soort was slechts sporadisch aanwezig in het plangebied.

Indien verblijfplaatsen worden aangetast als gevolg van de werkzaamheden, dan is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk. Hierbij dienen mitigerende en compenserende maatregelen te worden getroffen.

7 Bronnen

BIJ12, 2017a. Kennisdocument gewone dwergvleermuis

BIJ12, 2017b. Kennisdocument gewone grootoorvleermuis

_____ borten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion natuur i.s.m. de Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Netwerk Groene Bureaus; Vleermuisvakberaard & Zoogdiervereniging, 2017. Het protocol voor vleermuisinventarisaties. Januari 2017.

Netwerk Groene Bureaus; Vleermuisvakberaard & Zoogdiervereniging, 2021. Het protocol voor vleermuisinventarisaties. Januari 2021.

██████████ Bat Calls. *A Guide to Species Identification*. Pelagic Publishing, Exeter, United Kingdom.

[REDACTED] verbouwing Jan de Doperkerk Hoeven. Oktober
2020.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al bijna 70 jaar.

Contactgegevens

[Redacted contact information]

www.anteagroup.nl

Copyright © 2021

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.